

נייר עמדה

קידום שינוי חקיקה הנוגעים לנושאי תכנון ובניה בחוק ההסדרים (טיוטת התכנית הכלכלית לשנים 2023-2024 שינויים מבניים)

אנו, האיגודים המקצועיים - איגוד המתכננים, התאחדות האדריכלים ואיגוד אדריכלי הנוף, העוסקים בתחומי התכנון והבניה, התאגדנו לבחינה משותפת של השינויים הרבים המוצעים במסגרת חוק ההסדרים. חלק מן השינויים הינם בעלי השפעה מרחיקת לכת על האיזונים והבלמים בתהליכי תכנון וכן על שמירת איכות הסביבה וזכויות הפרט בהליכי תכנון.

חלק מן השינויים עלולים לשנות את אופן קבלת ההחלטות במוסדות התכנון, תוך הפרת האיזון לטובת צרכי הפיתוח על חשבון אינטרסים אחרים: חברתיים, סביבתיים ואף כלכליים.

להלן יפורטו מקצת מן ההערות העיקריות (מסמך מפורט יוגש לוועדת הכנסת ויכלול הערות פרטניות לסעיפים השונים):

- החוק מצמצם את סמכויות הרשויות המקומיות לקבל החלטות תכנוניות לגבי תכניות שבתחומן. צמצום סמכויות הרשויות המקומיות פוגע ישירות ביכולת ההשפעה שלהן ושל התושבים אותן הן מייצגות, ומנוגד לתהליכי ביזור אותם מינהל התכנון הוביל בשנים האחרונות.
- החוק מצמצם את היכולת והמוטיבציה של מוסדות התכנון לקבל התנגדויות או להציע שינויים שיטיבו עם הכלל, מהחשש שאלה יאריכו את משך התכנון.
- החוק מצמצם את כוחם של אנשי מקצוע ושל משרדי ממשלה האמונים על היבטים שונים בתכנון, לדוגמה אנשי המקצוע במשרד להגנת הסביבה. בסעיפי התשתיות הלאומיות היעוץ הסביבתי בוועדות התכנון יוצא מידי המשרד להגנת הסביבה ומועבר לידי יועצים פרטיים. בכך נשלל תפקידו החשוב של משרד זה לתרום להובלת מדיניות סביבתית בתהליכי קבלת ההחלטות. מוצע לבטל את השינוי הזה ולהחזיר למשרד להגנת הסביבה את תפקידו החשוב במוסדות התכנון.
- החוק מאפשר הקלות בהיקף נרחב למתקני תשתיות לאומיות, כך שהיקף הפיתוח יחרוג באופן משמעותי מהוראות התכנית והתשריט שלה. ("מנגנון דמי הקלה"). מנגנון זה עלול להקטין עוד יותר את יכולת הציבור להשפיע על תכניות תשתיות לאומיות אשר יש להן השפעה מהותית על שינוי הסביבה.
- החוק מאפשר לאשר תכניות לתשתיות לאומיות ע"י הממשלה, גם אם אישורה התקבל ללא קיום של דיון בעניינה. רק אם אחד המשרדים יבקש לדון בתכנית יתקיים דיון כזה.
- החוק מבקש לפגוע במידע האובייקטיבי המוגש לחברי מוסדות התכנון; לשנות הליכים של הוצאת היתרים.
- החוק מבקש להוסיף זכויות ושימושים למתקני תשתית (למשל שימושים סחירים) ללא שנבחנו ההשלכות של שינויים אלה.

התאחדות האדריכלים | איגוד המתכננים בישראל | איגוד אדריכלי הנוף

- החוק מאפשר הקלה מסוכנת מאד במגבלות הרעש ואיכות הסביבה בעת ביצוע עבודות תשתית במרחב העירוני. בעידן שבו מתבצעים תהליכי פיתוח מואצים, הממשלה צריכה ליזום החמרה של ההוראות למניעת רעש וזיהום ולתגבר כלים לאכיפתם. העלות הכלכלית של הנזקים הבריאותיים והנפשיים של תושבי הערים תהיה גדולה לאין שיעור מן הרווח הכלכלי שבעלות ביצוע התשתיות.
- החוק מאפשר להקל מאד באישור כריתת עצים עבור תכניות לתשתיות לאומיות. בכך תצטמצם מאד ההגנה על העצים ותצומצם סמכותו של פקיד היערות.
- ההצעה כוללת הנחיה למנהל התכנון לגבש שינויים נוספים ב"הליך התכנון במוסדות התכנון ותכולת תכניות" ללא שהובהר על אילו שינויים מדובר ובאיזה היקף. באמצעות הנחיה זו טמונים שינויים מרחיקי לכת נוספים בהליך התכנון - ללא הנחיה לעבודת מטה שלה יהיו שותפים גורמים נוספים מתחומי ידע שונים - אלא בחינה קצרת טווח שאותה, על פי ההצעה, מלווים גופי ממשל מוטי פיתוח בלבד.

לסיכום ההצעה כוללת מרכיבים רבים החורגים באופן מהותי מכללי תכנון ראוי, מושכל ומאוזן ולפיכך מהווים פגיעה בלתי מידתית בציבור ובסביבה. חלק מהתיקונים המוצעים כוללים שינויים תכנוניים שניתן וראוי יותר לקדמם במסגרת תכנית על פי חוק התכנון והבניה, גם אם בתכנית מתאר ארצית, ולא בחקיקה. שינויים רבים אחרים נותנים סל נרחב של סמכויות לחברות התשתית, באופן העלול לסכל את האיזונים הנדרשים ולפגוע באוכלוסייה, בסביבה, ובשטחים הבנויים והפתוחים.

כלל לא ברורה הצעה דחופה זו כאשר מוסדות התכנון קידמו במהלך השנים האחרונות מאות אלפי יח"ד ותכניות לתשתיות לאומיות והקושי הוא בישומן לא בתכנון.

כל הארגונים החתומים על פניה זו, שותפים מלאים לצורך לקידום מהיר ויעיל של היבטי התכנון והבניה בכלל ונושאי התשתיות בפרט, על מנת לקדם ולהביא לשגשוגה של המדינה. אנו רואים את עצמנו שותפים מלאים לכל הליך שינוי, ככל שנדרש ובלבד שיעשה בהליך פתוח, סדור ושקוף.

ללא ראייה ארוכת טווח, הרואה את כלל הצרכים של המדינה: הכלכליים, החברתיים, הסביבתיים לא נוכל, כמדינה, להמשיך ולצמוח ואילו ראייה קצרת טווח - עלולה לסכל ולמנוע את המשך הפיתוח של המדינה כמעט בכל היבט.

אנו קוראים וקוראות להוציא לאלתר את החוקים הנוגעים לתכנון ולבניה מחוק ההסדרים, להקים צוות המורכב ממכלול של גופים ובינם גופי כלכלה, חברה, סביבה, אנשי אקדמיה ואיגודי התכנון השונים – על מנת לקדם שינויי חקיקה לטובת ראייה תכנונית ארוכת טווח ועם הצרכים המידיים של המשק - על כל המורכבות של מדינה צפופה ומצטופפת.

אנו יו"ר האיגודים המקצועיים,

תמי גבריאל ארנה אנג'ל איזי בלנק
יו"ר משותפת איגוד המתכננים יו"ר התאחדות האדריכלים יו"ר איגוד אדריכלי הנוף